

Inhoud

Routecijfer	Afstand	Routenaam	pagina
1	97 km	Ommelandenroute	6
2	85 km	Eems en Oldambtroute	12
3	106 km	Lauwerslandroute	18
4	199 km	Friese Merenroute	24
5	127 km	Havenstedenroute	30
6	87 km	Hondsrugroute	36
7	114 km	Noordwest-Overijsselroute	42
8	110 km	Dijk en Duinroute	48
9	129 km	Koggenroute	54
10	168 km	Zeebodemroute	60
11	87 km	Noord-Veluweroute	66
12	110 km	Sallandroute	72
13	80 km	Sagenlandroute	78
14	65 km	Bollenstreekroute	84
15	145 km	Nieuwe Hollandse Waterlinieroute	90
16	91km	Heuvelrugroute	96
17	87 km	Zuid-Veluweroute	102
18	75 km	Achterhoekse ijssalonroute	108
19	98 km	Slingeroute	114
20	225 km	Hamalandroute	120
21	150 km	Groene Hartroute	128
22	107 km	Lek- en Lingeroute	134
23	91 km	Zuidoostelijke ijssalonroute	140
24	230 km	Zuiderwaterlinieroute	146
25	77 km	Strijd-tegen-het-waterroute	154
26	120 km	Taxandriaroute	160
27	141 km	Kempenroute	166
28	110 km	Peel-en-Maasroute	172
29	110 km	Mergellandroute	178
30	380 km	Deltaroute	184

7

NOORDWEST- OVERIJSSSEL *Route*

IN DE KOP VAN OVERIJSSSEL VIND JE EEN OER-HOLLANDS LANDSCHAP. HET IS GROTENDEELS EEN LAAGVEENGEBIED MET PRACHTIGE MEREN; OOK AL IS HET DEELS VERDREVEN, HET WATER SPEELT ER NOG STEEDS EEN GROTE ROL. HET UNIEKE NATUURRESERVAAT DE WEERRIBBEN BIJ OSSENZIJL EN DE NIEUWE BOSSEN IN DE NOORDOOSTPOLDER ZIJN MOOIE WANDELGEBIEDEN.

Start- en eindpunt

Station, Meppel
(Stationsweg 70)

Afstand

114 km

De kern van Noordwest-Overijssel wordt gevormd door de Beulaker en Belter Wijde, maar Giethoorn heeft gezorgd voor internationale faam. Sommige dorpen in deze streek lagen voor de inpoldering van de Noordoostpolder aan de Zuiderzee. Vollenhove, Zwartsluis en Blokzijl waren toen belangrijke haven- en vissersplaatsen. Een aardig contrast met het grote laagveen-moerasgebied vormt de glooiende omgeving van Steenwijk; hier liggen de overblijfselen van een stuwwal die ontstond in de voorlaatste ijstijd.

De Kerkstraat in het oude centrum van Blokzijl.

1 Staphorst

Het karakteristieke **Staphorst**, dat met Rouveen één streekdorp vormt, bestaat hoofdzakelijk uit een lange straat met aan beide zijden schilderachtige, mooi gelegen boerderijen met groene luiken, soms wel twee of drie achter elkaar. Het heldere blauw en groen maken Staphorst tot een zeer kleurrijk dorp. Door vererving werden de kavels in de lengterichting gesplitst. Omdat er op den duur geen ruimte meer was om aan de weg bij te bouwen, werd de nieuwe boerderij achter een oude gebouwd. Ruim driehonderd van deze 18e- en grotendeels 19e-eeuwse boerderijen zijn beschermde monumenten. Van de overwegend conservatieve, orthodox-protestantse bevolking

is een klein deel de klederdracht trouw gebleven. De fraai geres- taureerde, 19e-eeuwse muse- umboerderij is zeer authentiek ingericht met witte tegelwanden met bijbelse voorstellingen, rood geschilderd houtwerk en bedstes- des. Verder zijn er klederdracht, sieraden en volkskunst te zien.

2 Hasselt

De oude Hanzestad **Hasselt**, aan het Zwarte Water, heeft een be- schermd centrum, monumentale grachtenpanden, authentieke kademuren en overblijfselen van een vestinggordel en oude kalk- ovens. Vooral langs de met lin- den beplante pittoreske grach- ten staan verschillende deftige 17e-eeuwse koopmanshuizen – de

mooiste staan aan de Heeren- gracht 1, 6 en 16, maar ook de Prinsen- en Brouwersgracht zijn prachtig. De binnenstad is met zijn vele monumenten een beschermd stadsgezicht. Vermaard is het Eu- ifeest, het jaarlijkse hooifeest dat aan het eind van de schoolvakan- tie wordt gehouden. Wanneer de feestverlichting wordt ontstoken, zien vooral de grachten er prach- tig uit. In het sierlijke voormalige stadhuis (het oudste deel komt uit de 15e/16e eeuw) op de Markt is een expositie van oude wapens – hellebaarden, morgensterren, pieken, haakbussen... – en schil- derijen te zien. Hier staat ook de Grote of St. Stephanuskerk, een laatgotische hallenkerk met inge- bouwde toren.

3 Genemuiden

Genemuiden, dat in 1275 stads- rechten verkreeg, verwierf be- kendheid door de biezenhuisnij- verheid. Zo werden er stoelen en biezenmatten gemaakt. Nu ook de kokosfabricage verdwenen is, richt de plaatselijke industrie zich voornamelijk op de productie van wollen en nylon vloerbedekking. De ontwikkeling van de tapijtin- dustrie wordt belicht in het Ta- pijtmuseum. Je krijgt er een beeld van hoe de biezen vroeger werden geoogst en verwerkt tot ronde matten en blokmatten. Maar ook aan de moderne productie van vloerbedekking wordt aandacht besteed. In het Historisch Centrum Genemuiden kun je klederdrach- ten, oude gebruiksvoorwerpen, meubilair en schaalmodellen be-

wonderen. Ten westen van Ge- nemuiden, op de Kamperzeedijk richting Kampen, bevindt zich scheepsradstoomgemaal d'Olde Mesiene uit 1856, het laatste in zijn soort. Je hebt hier een prachtig uit- zicht over de Mastenbroekpolder.

4 De Wieden

Ten oosten van Vollenhove ligt natuurgebied **De Wieden**, eigen- dom van Natuurmonumenten. Het plasseengebied heeft een grote rijkdom aan planten en dieren. Vanuit het bezoekerscentrum bij St.-Jans klooster kun je 's zomers een tochtje naar Giethoorn of Blokzijl maken met de ecowa- terbus.

Het voormalige Zuiderzeestadje **Vollenhove** is niet veel groter dan het was tijdens zijn glorie-dagen in 1500. Wat nu de bedrijvig jachthav- en is, werd in 1823 aangelegd als vissershaven. Rond het Kerkplein staan drie opvallende bouwwer- ken: een tweebeukige hallenkerk met losstaande klokkentoren, het aangrenzende oude raadhuis en de mooi geres- taureerde, voor- malige Latijnse school met rijk versierd (let op de leeuwenkop- pen) trapgeveltje uit 1627 (nr. 15). Het raadhuis, dat voorzien is van een Toscaanse zuilenganderij en een balkon met het wapen van Vollenhove, is tegenwoordig een restaurant. De vier stijltuinen van tuinencomplex Marxveld zijn elk verbonden met een periode uit de dorps- historie. Het gerestau- reerde Oldruitenborgh is een deel van een havezate uit 1583. In het bijbehorende park bevinden zich

De Hervormde kerk van Genemuiden.

twee ronde bakstenen torens en een slotgracht. Dit zijn de overblijf- selen van het 16e-eeuwse kasteel Toutenburgh.

5 Blokzijl

Ook **Blokzijl** lag ooit aan de Zui- derzee. In het stadje staan mooie koopmanshuizen rond de grote driehoekige Havenkolk. Ook in de aan de Bierkade grenzende Kerk- straat (met monumentale panden) en Brouwerstraat is te zien dat Blokzijl voorspoedige tijden heeft gekend. In de Gouden Eeuw bloei- de het als scheepvaartcentrum en handelsplaats. Het Hoogwa- terkanon aan de haven vuurde in de 19e eeuw schoten af als er overstromingsgevaar dreigde. Zo kon de bevolking tijdig maatrege- len treffen.

6 Kuinre

De afsluiting van de haven van **Kuinre** in 1942 beroofde het Zuiderzeestadje van zijn be- drijvigheid. Het voormalige vis-

sersplaatsje viel droog. De laagge- legen vesting (in verband met de watervoerende slotgracht) kwam in de 15e eeuw buitendijks te lig- gen, maar functioneerde nog een kleine eeuw. Na de drooglegging van de Noordoostpolder kwamen de restanten weer boven water. De slotgracht en de burchtheuvel zijn in de oorspronkelijke staat te- ruggebracht. In het oude centrum getuigen stijlvolle panden van de vroegere rijkdom. Het mooiste staat op de Henric de Cranestraat 41 – in de nok lacht een engelen- kopje op een zuiltje je toe. In het Kuinderbos (Hopweg) liggen de resten van Kasteel Kuinre uit 1165. Een bruggetje over de burcht- gracht voert naar de ruïne.

7 De Weerribben

Bij de ingang van natuurgebied **De Weerribben** bij Ossenzijl ligt een 'buitencentrum' met een perma- nente expositie over de vervening, de rietcultuur en de moerasflora en -fauna. Dit is hét startpunt voor een vaartocht, wandeling of

Zondagsrust!

Deze route gaat door een deel van de Nederlandse biblebelt of Bijbelgordel, waar veel mensen erg gesteld zijn op de zondags-

rust. Keihard deathmetal draaien met de raampjes open is dus niet zo'n goed idee, claxonneren naar de kerkgangers evenmin.

fietstocht in Nationaal Park Weerribben-Wieden (zie kader). Je kunt er ook terecht voor speurtochten speciaal voor kinderen (zoals Zompies Zoekpad).

Wonen aan het water in Giethoorn.

8 Paasloo

De kerk van **Paasloo** heeft een zeer oude 'Noormannendeur'. Het interieur is door houten posten in drieën gedeeld. Op het kerkhof ligt J.C. Bloem, een van 's lands beroemdste dichters, begraven. Zijn grafscript luidt: 'Vorbij, voorbij, o en voorgoed voorbij'.

9 Steenwijk

De oorspronkelijke dijkgracht, stadswallen en bastions van de oude vestingstad **Steenwijk** zijn gedeeltelijk bewaard gebleven. Het is een van de laatste plekken in het land waar je nog de sfeer proeft van de Tachtigjarige Oorlog, toen 'd'olde veste' een strategische plaats was. Zo kun je wandelen over de aan het begin van het millennium gerestaureerde 16e-eeuwse stadswallen. In

stadspark Rams Woerthe staat het in jugendstil opgetrokken voormalige woonhuis van industrieel Jan Hendrik Tromp Meesters uit 1899. Hierin bevindt zich een museum voor Hildo Krop. In het park staat een oorlogsmonument van deze uit het stadje afkomstige beeldhouwer. In een historisch pand zit het Stadsmuseum Steenwijk, met een leuk oud kruidenierswinkeltje. De Boterwaag in de Waagstraat heeft een trapegevel uit 1642. Ten noorden van Steenwijk ligt de **Woldberg**, een stuwwal die honderdduizend jaar geleden ontstond, met mooie heidevlaktes en grafheuvels. Het is prachtig wandelgebied.

10 Giethoorn

De eerste nederzetting in dit gebied werd in de 13e eeuw gesticht door vluchtelingen uit het Middellandse Zeegebied. Ze troffen hier horens van wilde geiten aan, die waarschijnlijk tijdens de St.-Elizabethsvloed waren omgekomen. Daarom noemden zij hun nieuwe woonplek Geytenhoren, dat daarna Geythorn werd en later **Giethoorn**. Het huidige dorp met zijn grachten en vaarten, waarover pittoreske hoge bruggetjes zijn gebouwd, ontstond door het werk van de turfgravers. De vervening veroorzaakte de plassen en om het turf te vervoeren groef men ver-

bindingskanaaltjes die Giethoorn in de 20e eeuw wereldberoemd hebben gemaakt. Een van de mooiste grachtjes is het Binnenpad, maar ook de Molenweg, het Noorderpad en het Zuiderpad zijn absolute juweeltjes. In de oude met riet gedekte boerderijen wonen niet alleen boeren, maar ook kunstenaars en voormalige stadsbewoners. Hoofdzakelijk langs het Binnenpad vind je aardige galerieën zoals De Groote Noord en Duine-Rhee. In Museumboerderij 't Olde Maat Uus krijg je een beeld van het wonen en werken in Giethoorn in de 19e en 20e eeuw. Er wordt verhaald over het boerenleven van toen, de turfwinning en het rietsnijden. Er staan een originele Gieterse boerderij, een vissershuisje, een hooibergen en een tjasker (molentje). Maar je bent

natuurlijk pas echt in Giethoorn geweest als je het stadje vanaf het water hebt gezien. Het lange straatdorp **Wanneperveen** is een watersportcentrum in het Overijssels plasseengebied. Hier ligt een groot aantal oud-Saksische boerderijen met 'kameelruggen-'. Ze kregen die bijnaam vanwege de oplopende noklijn.

11 Meppel

De naam **Meppel** kwam al in 1141 voor. Doordat Meppel via het Mepeler Diep verbonden was met de Zuiderzee, bloeide al vroeg een intensief handelsverkeer met Holland op. Met name turf werd hier verscheept naar de grote steden in het westen. In het oude centrum zie je de Hollandse invloeden uit die tijd. De monumentale 15e-eeuwse

toren van de protestantse kerk heeft een koepeltje uit 1827. In de 20e eeuw werd veel gesloopt en werden grachten gedempt, maar een aantal monumentale grachtenpanden bleven overeind: op de Heerengracht en Keizersgracht zie je het oude Meppel nog. Ook op het Zuideinde, de Stationsweg, de Hoofdstraat en de Kruisstraat zijn nog monumentale panden te vinden. In het voormalig raadhuis (1831) aan de Hoofdstraat is het interessante Kunsthuis De Secretarie gevestigd. Drukkerijmuseum Meppel behandelt de geschiedenis van het schrift, van de oudste tekens die de oermens in steen kraste tot het huidige alfabet. Op weekdagen zijn er demonstraties van oude en hedendaagse productiemethoden, zoals papier scheppen, zetten en drukken.

De Weerribben en De Wieden

De Weerribben vormen met de iets zuidelijker gelegen Wieden één (voor Europa uniek) natuurgebied. In de loop van vele eeuwen waren in dit moerassige gebied afgestorven planten samengeperst tot een dikke laag veen. Later groeven bewoners het veen af waarbij ze zogenaamde petgaten uitstaken (in deze streek weren genoemd). Op smalle stroken land daartussen (de ribben) werd het veen gedroogd; zo ontstond turf die werd gebruikt als brandstof. In beide natuurgebieden

is dat patroon van smalle ribben en langgerekte verveende sloten nog goed herkenbaar. In De Wieden werden de ribben soms door wind en golven weggeslagen en vormden zich op den duur grote plassen, zoals de Beulakerwijde. De Weerribben en De Wieden zijn unieke moerasgebieden waar zeldzame vogels als de roerdomp en de purperreiger te zien zijn. Ook vind je er riet- en hooilanden met bedreigde vegetatie en leven er sinds begin deze eeuw weer otters.

13

SAGENLAND

Route

EEN GROOT DEEL VAN NOORDOOST-TWENTE, OOK WEL TWENTELAND SAGENLAND GENOEMD, IS WAARDEVOL CULTUURLANDSCHAP WAAR OUDE GEBRUIKEN BETER BEWAARD ZIJN GEBLEVEN DAN ELDERS. WIE KENT BIJVOORBEELD DE SPOOKHAZEN, DE HELLEHOND OF DE DUIVEL IN HET KOEIENVEL? IN DE TWENTSE DORPEN LEVEN DEZE EN ANDERE FIGUREN VOORT IN SAGEN EN LEGENDEN DIE PASSEN BIJ HET AFWISSELENDE LANDSCHAP VAN BOSSEN, WEIDEN EN AKKERS, DOORSNEDEN DOOR RIVIERTJES EN BEKEN.

Start- en eindpunt

Nieuwe Markt/
Grotestraat, Borne
Deze route is bewegwijzerd

Afstand

80 km

Boerderijen nemen hier een belangrijke plaats in. Het veel voorkomende hallenhuistype wordt ten onrechte vaak als 'Saksisch' bestempeld. Hierbij werd tussen woon- en bedrijfsruimte een scheidingswand aangebracht, aanvankelijk nog van hout, later van steen. De opvallendste kenmerken zijn de bakstenen vakwerkbouw en de houten topgevel. Het iets geknikte, met pannen gedekte zadeldak heeft een witte omlijsting met aan de top een wit gevelteken. Dit bijzonder traditioneel attribuut bestaat uit een aantal boven elkaar geplaatste figuren, die van heidense of christelijke oorsprong zijn. Tot de meest gebruikte motieven behoren de levensboom, het Twentse Ros, het zonnerad, de kelk en de hostie. In het metselwerk zie je vaak een 'heksen-bezem' (te vergelijken met een heraldische pijlenbundel, maar dan van baksteen). De achterkant van dit typeboerderij valt op door

Een vos in het Overijsselse landschap.

Pittoresk Borne.

De Sint Plechelmuskerk in Saasveld.

Kapelletje in Borne.

de grote staldeuren (de zogenaamde baander- of niendeur), die in het midden gestut worden door de 'stiepel', een witte houten balk. Op deze stiepel vind je dezelfde symbolen als bij het gevelteken. Opmerkelijk zijn ook de crucifixen en kapelletjes, die je vooral in het noorden van de streek tegenkomt.

1 Borne

Borne is de bakermat van de Twentse textielindustrie. Het Bussemakerhuis is een linnenfabriekshuis uit 1655 (verbouwd in 1779) met een Lodewijk XV-halsgevel. Aan de Koppesbrink staat een aantal 18e-eeuwse klopjeswoningen waarin 'klopjes' woonden: ongehuwde, vrome vrouwen.

Op een heuvel staat de korenmolen **Soaseler Möl** (Saasvelder Molen), een ronde bovenkruier zonder stelling uit 1870. Natuurreserveaat het Molenven is eigendom van het museum Natura Docet in Denekamp. In de oorlog legden de Duitsers in het Molenven een schijnvliegveld aan – compleet met houten vliegtuigen – om de

aandacht af te leiden van de vliegbasis Twente.

2 Het Stift bij Weerselo

Een stift was een geestelijke stichting waarin adellijke vrouwen gezamenlijk naar een bepaalde regel leefden (alle stiften werden tijdens de Franse overheersing opgeheven). **Het Stift bij Weerselo** kwam voort uit een in 1140 door Hugo van Buren gestichte benedictijner abdij. Tegenwoordig bestaat Het Stift uit een kleine kerk, woonhuizen en een schuur. De gebouwen staan in een U-vorm aan een grasveld met eeuwenoude eiken en beuken. De mooiste zijde van de Stiftskerk (circa 1400) ligt van het plein af en heeft vier spitsboogramen en een gotische poort. In de kerk is het oudstestuk een zandstenen doopvont (12e eeuw). Het Stiftshuis is het voormalige woonhuis van de 'dames'. Tussen dit gebouw en de kerk bevindt zich de in vakwerkstijl opgetrokken Stiftsschuur (18e eeuw), die nu als restaurant in gebruik is. Op de **Fleringer Es** prijkt de zeer oude (duizend jaar, wordt wel

beweerd) grillig gevormde eik: De Kroezeboom.

In het centrum van **Tubbergen** staat de St. Pancratiusbasiliek, een opvallende combinatie van een gotische zandstenen toren uit 1501 en een neogotische kerk (eind 19e eeuw). Het bovenste deel van de toren ging in 1840 verloren. In de kerk vallen de gebrandschilderde ramen op, vervaardigd door verschillende generaties van de glazeniersfamilie Nicolas.

3 Watermolens Bels en Frans

Ten noorden van Vasse liggen vijf minuten lopen van elkaar de watermolens **Bels** (1830) en **Frans** (1870). Beide zijn van het zogenaamde bovenslagtype en worden door een kunstmatig meertje (molenkolk) gevoed. Het aardige van Bels is dat je er iets kunt eten of drinken. In de molen Frans is een kleine expositie ingericht. Ten oosten van de weg naar Ootmarsum ligt het unieke natuurreserveaat **Springendal** dat behoort tot de mooiste en botanisch rijkste beekdalen van ons land. Hier sijpelt het grondwater

langsgestuwde bodemlagen naar bronnen die een beekje voeden. Centraal in het Springendal ligt de 18e-eeuwse Erve Meerbekke, een prachtige Twentse boerderij.

4 Ootmarsum

Zonder enige twijfel is **Ootmarsum** met fraaie 17e-eeuwse gevels en vakwerkhuisen het bezienswaardigste plaatsje aan de route. Een stadje trekt veel toeristen, mede dankzij de ligging in een fraaie heuvelachtige omgeving. Het toerisme gaf nieuwe impulsen aan oude tradities en gebruiken. Ootmarsum maakt zich sterk voor het in ere houden van tradities, zoals het vlöggeln, een bizarre polonaise. Op eerste paasdag trekken de Poaskearls in een stoet om kwart voor negen en kwart over twee zingend door de straten. Deze 'paaskerels', een groep van acht Ootmarsumse vrijgezellen van rond de twintig, lopen hand in hand voorop, andere sluiten aan. 's Avonds steken ze het paasvuur aan. Op tweede paasdag wordt het ritueel van de rondgang en het paasvuur om half zes herhaald.

In de slingerende keienstraatjes met vakwerkhuisen en Saksische puntdaken is het verleden puntgaaf bewaard gebleven. Het belangrijkste monument van het oude vestingstadje is de uit Bentheimersteen opgetrokken romaans-gotische pseudo-basiliek H.H. Simon en Judas (13e eeuw; koor 15e eeuw), het enige voorbeeld in ons land van een zogenaamde Westfaalse hallenkerk. In de zuidgevel van de kerk is een kogel ingemetseld met het jaartal 1597. Deze herinnert aan de beroemde veldtocht van prins Maurits, die in dat jaartal de Spaanse troepen heeft verdreven. Vlak bij de kerk staat het voormalige stadhuis (18e eeuw), een gebouw met een aardige rococogevel. In het Openluchtmuseum Ootmarsum neemt een 17e-eeuws 'los hoës' (woongedeelte en stallen één geheel) een belangrijke plaats in. Het is ingericht met oorspronkelijke gebruiksvoorwerpen, machines en gereedschappen. In het museum is te zien hoe de Twentse boer omstreeks 1900 woonde en werkte. Voor de kunstliefhebbers: nergens in Overijssel zijn zo veel galerietjes op zo'n klein oppervlak

te vinden als in het oude centrum van Ootmarsum.

5 Lattrop

Aan de rivier de Dinkel staat een van de grootste sterrenwachten van Nederland. Ernaast ligt een mooi aangelegde sterrentuin. In de **Cosmos Sterrenwacht** kun je kijken door een computergestuurde telescoop. Iets voorbij Cosmos staat het vakwerkhuisje Klöpkeshoes. In de dagen dat het katholicisme niet openlijk beleiden mocht worden, verbleven in dit soort woningen ongehuwde, vrome vrouwen, die door kloppsignalen op de deuren van de gelovigen aangaven dat er ergens een kerkdienst bijgewoond kon worden. In een lus van de Dinkel ligt de **havezate Singraven**, een 14e-eeuws landgoed. De gevel dateert van de 18e-20e eeuw. De met Ionische pilasters versierde 17e-eeuwse toren met zijn mooi omlijste ingang past beter bij het historische beeld. Tot de kunstschat behoren 18e-eeuwse schilderijen, een grote boekenschat, meubilair, zilver, serviezen, tapijten en gobelins.

Molen in Ootmarsum.

Openluchtmuseum Ootmarsum.

prijkt ook als symbool van De Lutte op de dorpsvlag.

8 Oldenzaal

Al in de 11e eeuw had **Oldenzaal** de reputatie van een bloeiende handelsstad dankzij de opname in de internationale Hanzebond. De 17e-eeuwse muren zijn weg, de singels gedempt, maar toch herinnert het middeleeuwse stratenpatroon in de binnenstad nog aan de glorie van de Hanzestad. De zandstenen romaanse kruisbasiliek St. Plechelmus (12e eeuw) neemt een dominante positie in.

Bezienswaardig in het interieur zijn het Vlaamse drieliuk (begin 16e eeuw) met de geschiedenis van de drie koningen, een houten pita (eind 15e eeuw) en een

barokke preekstoel. De kerkschat telt enkele 16e-eeuwse stukken. Het Palthe-huis is een mooi patriërschuis (17e eeuw) met bijbehorend vakwerkkoetshuis en vormt de passende behuizing voor een historisch museum met aandacht voor de geschiedenis van de stad. Ondanks de historie bruist het hedendaagse Oldenzaal. De Boeskoolstad organiseert zomerfeesten en de grootste carnavalsopvoering in Twente. En voor wie geen zin heeft in feesten, is er de Markt met zijn vele terrasjes. Leuk is de stadspomp in de Steenstraat, met een bassin van Bentheimer zandsteen. Het origineel werd in 1862 geschonken door de bisschop van Curaçao, als cadeau aan zijn geboortestad. De huidige pomp is een replica.

De 15-eeuwse onderslagwatermolen van Singraven heeft drie enorme houten raderen. Volgens 17e-eeuwse geschriften bestond er in heel Twente geen betere. Ruysdaelen zijn leerling Hobbema hebben de molen diverse malen afgebeeld. Sindsdien is er wel het een en ander aan gewijzigd. Als je het treft, is de molen in gebruik en wordt er hout gezaagd of koren gemalen.

6 Denekamp

Denekamp wordt al genoemd in een 13e-eeuws kerkregister. Getuigen van die periode zijn de oudste delen van de romaanse St. Nicolaaskerk, die uit een eenbeukig schip (13e-15e eeuw) en een zware toren (15e eeuw) bestaat. Vlak bij de kerk is het Museum Huize Keizer in een 19e-eeuws patriërschuis. Rond 1900 dreeven de dames Keizer hier hun kruidenierswinkel. Het museum toont stilkamers en een kruidenierszaak uit grootmoeders tijd. Al in 1911 stichtte schoolmeester Bernink Natura Docet, het oudste natuurmuseum van Nederland.

In een van de zalen wordt met behulp van foto's, topografische kaarten en diorama's de landschapsgeschiedenis van Twente in beeld gebracht. Verder komen er zoogdieren, vogels, vlinders en kevers aan bod. In de geologische afdeling zijn zwerfstenen en fossielen te zien en is er aandacht voor het winnen van aardgas, olie en zout. Singraven, aan de kronkelende Dinkel, is een voormalig riddergoed dat door verschillende families werd bewoond. De Kasteellaan biedt toegang tot Huis Singraven. De autovrije oprijlaan voert je langs ongerepte weilanden naar de slotgracht met rechts de watermolen. Het kasteel met neoklassieke voorgevel is beperkt te bezichtigen tijdens een rondleiding (vanaf elf jaar).

7 De Lutte

Het **Lutterzand** biedt een afwisselend landschap van vliegdennen, grove dennen, jeneverbesstruiken en heide. Een van de grilligste riviertjes van ons land, de Dinkel, heeft in het Lutterzand steile zandoevers gevormd. Het Arboretum Poort Bulten is in 1912 door L. Springer aangelegd. Bij de meeste houtgewassen is een naambordje geplaatst. Opvallende soorten zijn de Oostenrijkse en de Hongaarse eik, de tulpen-, trompet- en vaantjesboom. Bij de naaldbomen zijn de Chinese tempelboom en de mammoetboom het vermelden waard.

De Lutte is nauw verbonden met de legende van de Hellehond. De Paasberg en het Duivendal waren gebieden waar dit mythische

beest zich meermalen zou hebben vertoond – evenals op het kerkhof van De Lutte. Mensen die een hellehond tegenkwamen, zouden te maken hebben met de dood van een naaste. Blafte de hond, dan was de dood nabij. In De Lutte staat een bronzen beeld van de hellehond in een perkje voor de Sint Plechelmuskerk. Het beest

Zandverstuivingen

Door het ongebreideld kapen van bossen ontstonden in de middeleeuwen op de Veluwe enorme, onbegroeide zandvlakten. In de 19e eeuw is begonnen met herbebossing,

waardoor de meeste zandverstuivingen zijn 'vastgelegd'. Langs de route zie je hier en daar nog restanten van deze terreinen die nu als uniek natuurlandschap gelden.

